

Din corespondența lui Gheorghe Teodorescu Kirileanu cu Constantin Meissner (III)*

1

1906 martie 14/27, București. G. T. Kirileanu transmite lui Constantin Meissner impresiile produse asupra sa de manifestația studențească, din 13 martie 1906, pentru apărarea limbii române.

București 1906 martie 14/27

Scumpul meu părinte,

Știi bine că cetind jurnalele de astăzi o să vă gândiți la mine. Se poate să fie o manifestare națională fără să nu mă amestec și eu ! Și 'ntradevăr că am fost la conferințele lui Iorga : dar la manifestările de stradă¹ n-am fost decit cu inima din pricina situației în care mă aflu. Așa încit puteți fi fără grijă că aș fi și eu printre mulții răniți de care s-a făcut vinovată poliția cu procedările ei dobitocești. Pătura conducătoare de aici care nu-i în stare a-și revărșa astăzi indignarea decit tot în franțuzește, căci în românește n-ar putea să-și arate disprețul de acei ce au ciudata pretenție ca în țara românească să se vorbească cu dragoste și precumpănitor românește. *Mediul în care sint este într-o necunoștință uimitoare de adevărata stare de spirit și simțire a noului rînd de oameni. Ei își închipuiesc că sintem tot pe vremea grecilor, și aghiotanți regali vorbind cu dispreț socotesc pe toți manifestanții ca feciori de spălătorițe și de curve. Aștia ni-s conducătorii, aștia sint sfătuitoarii și informatorii dinastiei. Multă putregiune mai este sus în capul țării ! În clipa asta aud că Iorga, acest uriaș muncitor pe cimpul istoriei naționale și inimos îndreptător al tinerimei de astăzi, va fi arestat ca agent provocator ... de idei și simțiri naționale, care put pe la nasul gomoșilor ș-a fustelor ce se răsfață cu munca și produsele altora. Dar ce să mai vorbesc în zadar : în țara românească și la d-zeu toate-s cu puțință*

Țineam să vă scriu și de altceva.

De la 1 aprilie s-au înființat niște posturi de secretari — inspectori pe lângă cele 10 camere de meserii, spre a organiza și priveghea corporațiile de meseriași. Directorul acestui serviciu de la Ministerul Domeniilor, un cunoscut de pe la școlile din Iași, m-a sondat printr-un prieten comun dacă n-aș primi și eu un post. În vedere că ocupația mea provizorie aici după cuvîntul de asvară era să fie sfîrșită în april-mai, am înclinat a primi. Dar cînd i-am comunicat d-lui Basset despre asta, d-sa m-a sfătuit să rămîn mai bine tot aici în chip definitiv (fie pentru a rămînea chiar la cancelaria regală, fie pentru a fi numit la nevoie inspector comunal ori judecător la Broșteni cu siguranța ca, fiind înlocuit, voi fi primit din nou la cancelaria regală), făgăduindu-mi sporirea leii pe anul viitor, iar acum acordîndu-mi ca indemnizație de hrană pe cîtă vreme nu mîncăm la Palat cîte 8 lei pe zi.

* Prezentare, transcriere și note de Ioana Burlacu. Prezentarea și prima parte a corespondenței au fost publicate în „Revista Arhivelor”, vol. XLIV, anul LIX (1982), nr. 4, p. 406—412, iar partea a II-a în vol. XLV, anul LX (1983), nr. 3, p. 309—314.

¹ În ziua de 13 martie 1906 a avut loc la București o puternică manifestație studențească îndreptată împotriva folosirii limbii franceze în spectacolele de teatru.

Se înțelege că chiar dacă mi-ar fi venit mai la socoteală hoinăreala prin țară cu biletul de liberă circulație al slujbei de la Domenii, tot nu puteam trece peste sfatul d-lui Basset. Dar așa că scap de rînjirea politicianilor care mă cunosc și care ar fi zis iată încă unul rupt de-acolo unde mi-i inima.

Pe cît am aflat în urmă „protectorul“ meu ține să se recomande în fața alor săi cu „achiziția“ mea...

Mulțămesc c-am scăpat de asta și că am scăpat și de jena în care mă aflam aici cu provizoratul meu. Dacă situația mi-i tot incertă ca ocupație determinată, cel puțin în privința duratei și a prețului serviciilor mele sînt mai luminat.

Multe și respectuoase sărutări de mină doamnelor Meissner, iar d-lui Juju și dv. cele mai iubitoare și devotate sărutări.

Ghiță

Arh. St. București, fond C. Meissner, VI/35, f. 142—143, orig.

2

1906 decembrie 29, București, G. T. Kirileanu îi comunică lui Constantin Meissner situația și atribuțiile sale la cancelaria palatului, subliniind atitudinea binevoitoare arătată de Titu Maiorescu și Nicolae Iorga față de studiile sale de istorie și literatură veche românească.

București 1906 decembrie 29

Scumpul meu părinte,

Îmi inchipuiam pricina tăcerii dv. dar mă temeam ca nu cumva îngrijorări mai mari să nu vă fi împiedicînd a-mi răspunde. Dă, vîrsta mamei dv. e din ce în ce mai înaintată .. și în privința asta cunosc și eu ce vra-să-zică apăsarea îngrijorării anilor mulți ai unei ființe scumpe. Cît de greu m-am despărțit de biata bunică-mea în august trecut și cît de mult doream să-mi implinesc giuruința de a mă duce s-o văd sărbătorile acestea. Oricum însă, țaranul e mult mai răbdător și mai calm în fața tragicului acestei vieți și nu se sfiște a-l privi drept în față. Fatalismul și credința lui îi sînt de ajutor în această privință.

Nu m-am putut duce acasă tocmai din pricina uneia din veștile bunișoare ce voiam a vă împărtăși. Parcă — parcă situația mea aici se consolidează. Pe cîte aud de la 1 ianuarie mi-au sporit leafa de la 175 lei la 300. Cunoscuta fiindu-mi principiile de economie bine cumpănită ale acestei administrații, maximumul sporului la care mă așteptam era 250 lei. Îndoirea aproape a lefii cred că însemnează recunoașterea serviciilor mele într-o măsură neașteptată și o perspectivă de o statornicire pentru viitor*. Față de această dovadă de încredere și bunăvoință nu mi-a dat mina să cer un concediu pe vremea sărbătorilor, mai ales că din pricina unor adausuri neașteptate nu s-a putut mîntui de tipărit o publi-

* Totuși am uitat să adaug că dintr-alt punct de vedere situația mi-i tot nelămurită, adică asupra capului meu stă încă provizoratul, noviciatul, dublura („le système de la doublure“) sau nu știu cum să-i mai zic. Dovada am avut-o mai zilele trecute : nu-ș care minister a cerut numele slujbașilor de aici și titlul lor. Funcționar n-au avut să-mi zică ; dl. Basset nu era la cancelarie spre a da dezlegare ; răspunsul se cerea răpede — și așa fui pomăzuit cu titlul de redactor la cancelaria regală care se potrivește cu vorba ce mi-a spus regele că eu „compozez“ !

cație oficioasă („Amintiri de la jubileul de 40 de ani de domnie a Regelui Carol I“) cu privegherea căreia eram eu însărcinat și de care văd că se interesează M. S. Regele.

Altă veste bunășoară e faptul că dl. Maiorescu mă cinstește din ce în ce mai mult cu încrederea d-sale și ține să iau o parte mai activă la Convorbiri. Se înțelege că pe dl. Maiorescu nu-l pot refuza și în acest chip mă văd împins spre o ațitare a duhului, din care mai știi de n-o fi putînd ieși ceva. Din mulți îndemnul și părinteasca povățuire a d-lui Maiorescu a scos cîte o scînteie, care altfel ar fi rămas în cenușa jărăticului potolit.

Dl. Iorga de asemenea îmi cerea pentru „Floarea Darurilor“ sale să nu țin subț obroc florile pline de dar ce pe cît știe le spicuiesc numai pentru plăcerea mea din scriitorii noștri vechi.

Ș-așa bietul Ghiță a cărui fire mereu îl îndemna să se ție deoparte, se vede ispitit cînd într-o parte cînd într-alta. Dar el va răspunde acestor ispitiri tot pe încetul și fără pripă păzînd mereu rînduiala de a nu se viri și a se înfla ci de a fi totdeauna mai mult înăuntru decît în afară. Iar din leafa-i de 300 lei se va sili din răspuțeri să pue deoparte cel puțin jumătate, așa fel ca la sfîrșitul fiecărui an să aibă cîte 2000 lei pentru zile grele. Se va sili apoi să sporească vaza bună de care se bucură acum în fața tuturor cu care slujește și în același timp să se arate vrednic fiu de țăran și vrednic fost elev al profesorilor săi celor buni.

Asta-i bucuria pe care v-o aduc de Anul Nou împreună cu adînc recunoscătoarele urări ce fac pentru sănătatea onoratei dv. mame, pentru mult stimata dv. soție, pentru doritul dn. Juju și pentru dv. scumpul meu Părinte, care ați făcut atîta pentru luminarea și cioplirea mea.

Al. dv. adînc devotat și recunoscător

Ghiță ot Holda

Arh. St. București, fond C. Meissner, VI/35, f. 160 orig.

3

1907 martie 14, București. G. T. Kirileanu dezvăluie lui Constantin Meissner impresiile amare produse asupra sa de discursul lui Petre Carp, în apărarea mării proprietăți, rostit la 10 martie în Camera Deputaților.

București 14 martie 1907

Scumpul meu părinte,

Așteptam cu nerăbdare publicarea în extenso a discursului d-lui Carp rostit la 10 martie spre a-mi da seama pe deplin dacă sfișierea din sufletul meu e îndreptățită sau nu. Și cu amărăciune m-am încredințat că trebuie să-mi iau ziua bună încă de la o iluzie: marele proprietar, zgîrcitul și cărpănosul bogățș s-a dat arama pe față. Pentru dînsul puterea și viitorul țării e mai mult în marea proprietate și în proprietatea mijlocie, acea rîvnită clasă socială „tampon“ care să stea ca apărare înaintea mării proprietăți la vremea socotelor de felul celor ce se răfuesc zilele acestea. Marea mulțime a țărănimii trebuie să se mulțumească cu rostul ei de turmă a celor robiți spre a purta în spatele ei strălucirea de civilizație și de cultură a aristocrației Nietzscheane coborîte cu hîrzobul din cer. Dovada ne-a întărit-o dl. Carp în discursul de ieri cînd și celălalt bătrîn Sturdza s-a pupat bot în bot cu marele corupător fără scrupule Take Ionescu, care prin

minune s-a prefăcut în fruntea patrioților jertfitori pe altarul binelui Țării! ... Mă tem că acestea sînt semnele că singele ce curge acum tot nu ne va lecu.

Ce lecuire cînd marele mareșal al Curții, mare proprietar și el, ne spune în față nouă care nu avem altă avere decît munca și cinstea că „bogăție e sinonim cu inteligența și sărăcie sinonim cu prostia și că un om cumsecade nu poate trăi fără o rentă de 300 000 lei!“ Ce lecuire cînd dl. Al. Marghiloman auzind că marele proprietar Al. Săulescu a vorbit la Dacia alături de dr. I. Cantacuzino, dr. Proca și Voinov zice: „Le pauvre Alexandre, il est fini maintenant“ — adică e pierdut pentru că s-a înjosit a vorbi la Dacia pentru țărani.

Dar ce mai vorbă: e văzut că ar fi o prostie să-mi închin sufletul unor căpetenii ca acestea, cînd nici interesul nici convingerea nu mă leagă de marea proprietate și de apărătorii ei. Căci sare în ochi tuturor prăpastia unde ne-au adus marii proprietari cu înalta lor înțelepciune și grozavul lor patriotism.

Asta mi-i mărturisirea către părintele meu sufletesc. Aștept o povață și o îndrumare pentru împăcarea cu mine însumi. Cazul meu e un caz curat de conștiință, nepătat de pic de interes personal, căci nu rivnesc vreo pricopseală oarecare — ferească sfîntul.

Ș-aș dori să mai am ceva știri asupra sănătății mamei dv. și despre starea, de la moșia dv. Respectuoase sărutări de mină d-nelor iar dv. și dlui Juju călduroase și deosebite sărutări.

Ghiță

Arh. St. București fond C. Meissner, VI/35, f. 164—165, orig.

4

1907 aprilie 3/16, Broșteni. G. T. Kirileanu expune lui Constantin Meissner punctele sale de vedere în problema țărănească, criticînd aspru atitudinea politicianilor față de mișcările țărănești.

Broșteni 1907 april 3/16

Scumpul meu părinte,

Îmi inchipuiesc că vă veți fi gîndit vreodată și la mine cetînd feluritele discursuri, programe, proclamații și îndeosebi circulara dl. Carp în care arată arendașilor cutare articole din codul penal pentru „timpul oportun“. Și într-adevăr că în măsură ce se preciza atitudinea sa în aceeași măsură vedem că instinctul nu m-a înșelat cînd cu citirea discursului său de la camera. Judecînd lucrul în chipul cel mai favorabil atitudinea d-lui Carp s-ar tălmăci ca o reacțiune opritoare a satisfacerii prea multor cereri țărănești păgubitoare arendașilor și proprietarilor. Dar fiind așa dînsul se face apărătorul acelor care au condus țara cum au condus-o și-a acelor care au adus țărănimea unde au adus-o. Și dacă veți ceti următoarea însemnare pe care o găsesc în carnetul meu veți vedea că este puțină contradicere între atitudinea d-lui Carp de acum și cea de acum 1 1/2 an.

„26 nov. 1905. La întrunirea de la clubul junimist pentru dezbateră „chestiei țărănești“ au fost de data asta pe lingă cei de mai înainte (Teodor Rosetti, N. Filipescu, P. Missir, dr. Proca, C. Hirtu, A. Săulescu) și dl. P. Carp. Vine mîndru, se așează la mijloc pe scaun și pe dată începe a le ține cuvînt asupra marginilor în care trebuie să ne ținem: chestia de a mai da pămînt țăranilor e un moft, țăranii noștri (afară de cei din Serbia, Bulgaria unde nu este proprietate mare și Rusia) au pămînt mai mult decît țăranii din Europa. În altă parte e buba: lenea și neproductivitatea țăranului, sfîntuirea lui de toți, de la preot pînă la

subprefect, locuința și hrana proastă, tocmeli agricole îngreuitoare. În privința tocmelilor agricole dl. Carp prevede serioase și poate singeroase mișcări agrare, din care *numai* va izvorî mîntuirea (căci *altfel* și proprietarul și țăranul e tot atît de lacom) : asociații între țărani și proprietar cu vînzarea în comun a produselor — înlăturîndu-se în acest chip darea pămîntului mai slab la țăran (cum obicinuesc proprietarii) și prețul mic al pînei țărănești — împărțeala fiind au prorata de la contribuția¹. Restul programului : sporirea producției țărănești prin înmulțirea prilejurilor de muncă (industrii țărănești) : ferme țărănești ca în Bosnia, asigurarea vitelor și a țărănilor“.

Ne luăm fiecare cîte o chestie de studiat, dar se vede că aceste întruniri au fost așa de gustul cuiva, căci lucrul a rămas tot baltă, și dacă nu venea zguduirea asta care să mai dee la capul politicianilor groși de obraz și robi ai chilipirurilor boala ne-ar fi ros înainte. Nu-i vorbă că și așa mă tem că politicienii își vor schimba numai părul, iar năravul ba — bălmujind pînă și un manifest dat în numele regelui în vremuri atît de grele. Atunci se va fi dovedit chiar pentru cei mai orbi că trebuie să se ia măciuca din nou, și în frunte ne vom pune pe față toți aceia care știau de aproape greutățile vieții țărănești.

Sînt foarte ocupat și n-am vreme să vă însir măcar cîteva mostre de „pacificare“ a mișcărilor țărănești și apoi ați judeca ce-a putut rămîne în sufletele necăjiților.

Eu am venit din nou în slujba asta păcătoasă împotriva intereselor mele fără nici o plăcere și fără nici o putință de a fi de vreun folos. Nu știu ce interes o fi avînd dl. prefect Ghițescu că fără a mă întreba și pe mine a vorbit cu dl. Bassot să mă duc iar la inspectoratul acesta. Se vede lucru că i-o fi spus că în interesul liniștei pe moșia regală și pe moșiile coroanei din plasă este nevoie de un om nepătat și cu oarecare trecere în fața sătenilor.

Și tocmai în zilele în care m-a cerut dl. Ghițescu, tocmai atunci mi se dăduse o nouă ocupație în cancelaria regală, care putea să aibă un rost din ce în ce mai însemnat : mi se dăduse în samă primirea petițiilor adresate regelui (care pînă acum se trimeteau pe la ministerul respectiv, fără a se arăta regelui vreuna și fără a se urmări dacă jăluitorului i s-a făcut dreptate) avînd a redacta rezoluții de iscălit fie de rege, fie de mareșal, a urmări soarta acestor rezoluții. Mutarea asta mi-a luat norocul de supt nas. Că mi s-a dat a înțelege că după liniștire mă voi întoarce iar la cancelaria regală (cărțile și parte din lucruri mi-au și rămas în odaia de acolo, dar dă, nu știu cum s-or mai întoarce lucrurile). Un lucru văd : soarta vrea să-mi arate că tot ca frunza pe apă trebuie să trăiesc.

Pe aici o iarnă în toată puterea cuvîntului : nopțile trecute a înghețat de-a binelea, iar azi ninge zdravăn. Pe munți zăpada e peste un metru și vai de capul meu cum am trecut Stînișoara (pe care o cunoașteți) : a trebuit să trimit înapoi calul care nu era chip să înainteze (de trăsură nici vorbă nu era, pînă peste cîteva săptămîni numai de la Piatra ne vine poșta) și cu blana în spate întovărășit de doi pădurari ce-mi duceau micul bagaj am trecut acest munte de peste 20 km. Și eram răcit ca vai de capul meu : noroc că nu m-am ales cu vreo nouă pneumonie. Îmi era însă și indiferent, cînd mă gîndeam la viața-mi atît de încurcată și zbuciumată.

Arătați vă rog la toți ai dv. cele mai călduroase și devotate închinăciuni și mă port cu nădejdea că de paști oi trage o fugă pînă la Iași ca să vă mai văd o zi, două.

Al dv. devotat și recunoscător Ghiță

Arh. St. București, fond C. Meissner, VI/35, f. 167 orig.

¹ O cotă parte a contribuției.